

5. Царик Л.П. Природні заповідні території. – Тернопіль, 1998. -60с.
6. Царик Л.П., Чернюк Г.В. Природні рекреаційні ресурси: методи оцінку та аналізу (на прикладі Тернопільської області). -Тернопіль: Підручники і посібники, 2001. – 188 с.
7. Чайковський М.П. Пам'ятки природи Тернопільщини. – Львів: Каменяр, 1977. – 78 с.

Інна Прохира
наук. керівник – доц. Л.М. Литвин

ЗАЙНЯТИСТЬ НАСЕЛЕННЯ І БЕЗРОБІТТЯ В ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Зайнятість і безробіття – це дві важливі взаємопов'язані ланки економічної теорії, які визначають добробут населення і економічний розвиток країни. Скорочення зайнятості і зростання рівня безробіття, починається з середини 90-х років. Основною причиною звільнення працівників є розпочата структурна перебудова економіки: припинення діяльності підприємств продукція яких не знаходить збуту або виявляється не конкурентноздатною, перехід до інших форм власності. Такі процеси переживали всі країни перехідної економіки і скрізь, де вони розпочинались, зростала кількість безробітних, але в умовах, коли перехід до ринку відбувається послідовно, працездатні, звільнені з державних установ та підприємств знаходять роботу на нових підприємствах недержавних форм власності, розпочинають власну справу тощо.

Зайнятість населення – це діяльність, пов'язана з задоволенням особистих і суспільних потреб.

До зайнятого населення сучасне законодавство відносить громадян України, які проживають на території України на законних підставах:

- працюючих за наймом на умовах повного або неповного робочого дня(тижня) на підприємствах, в установах і організаціях не залежно від форми власності, в міжнародних та іноземних організаціях в Україні та за кордоном.

- Громадяни, які самостійно забезпечують себе роботою, включаючи підприємців, осіб зайнятих індивідуальною трудовою діяльністю, членів кооперативів, фермерів і членів їхніх сімей, які беруть участь у виробництві.

- Вибраних, призначених або затверджених на оплачуваних посадах в органах державної влади, управління або в громадських організаціях.

- Громадяни, які проходять службу у військових силах, прикордонних, внутрішніх військах, органах національної безпеки і внутрішніх справах.

- Особи, які проходять професійну підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації з відривом від виробництва; які навчаються в денних загальноосвітніх школах і вищих учбових закладах.

- Зайнятих вихованням дітей, доглядом за хворими, інвалідами та особами похилого віку.

- Працюючих громадян інших держав, які тимчасово знаходяться в Україні і виконують функції, не пов'язані з забезпеченням діяльності посольств і місій [1:66].

Безробіття – це соціально-економічне явище, за якого частина працездатного населення не може знайти роботу, стає відносно надлишковою, поповнюючи резервну армію праці.

Слід зауважити, що зусилля багатьох держав, у тому числі і нашої, довгий час були направлені на ліквідацію безробіття, на те, щоб всі працездатні були зайняті у суспільному виробництві. Проте час показав, що таку повну зайнятість забезпечити неможливо, тому що існує фрикційне і структурне безробіття, яке є невідворотне [1:93].

За даними Тернопільського обласного центру зайнятості: рівень безробіття, як зареєстрованого, так і не зареєстрованого в службі зайнятості, зменшився із 13,0% за 9 місяців 2003 року до 11,8% за відповідний період 2004 року, але залишається більшим, ніж в середньому по Україні – 7,8%. В той же час рівень зайнятості населення в області збільшився і становить 48%.

Все ще залишається актуальним питанням "тінізації" економіки області та нелегальної трудової міграції населення за кордон. За деякими підрахунками "тіньова зайнятість" в Тернопільській області перевищує 100 тис. чол. Основними засадами детінізації зайнятості є активізація перевірок підприємств відповідними контролюючими органами. За даними обстеження, проведеного обласним центром зайнятості, сумарні обсяги закордонної трудової міграції складають понад 50 тис. чол. До цього спонукає складний матеріальний стан родин, нерегулярність виплати заробітної плати, її низький рівень, особливо у сільському господарстві. Для прикладу, середньомісячна заробітна плата працівників, зайнятих у галузях економіки в області за грудень 2004 року склала 473,66 грн., тоді, як в середньому по Україні – 703,77 грн. (тобто у 1,5 рази більше) [4:7].

Складною є ситуація і в сільському господарстві. На фоні певної стабілізації безробіття все

помітнішим стає сільське безробіття.

З початку 2000 року чисельність жителів міст, зареєстрованих як безробітні, зменшилась у 1,7 рази, а сільських, навпаки, збільшилась в 2,8 рази. Рівень зареєстрованого безробіття (на 01.01.2005 р.) у міській місцевості становив 5,7%, а у сільській – 9,8%. За станом на 1 січня 2005 року на обліку в центрах зайнятості перебувало 48044 безробітних, з них селян – 31222 чол., що складає 65,0% від загальної кількості (рік тому – 61,0%). Найбільше сільських жителів знаходиться на обліку в Бучацькому (3817 чол.), Борівському (3585 чол.), Кременецькому (3134 чол.), Збаразькому (2557 чол.), та Шумському (2397 чол.) районних центрах зайнятості. У процентному відношенні найбільша частка сільських жителів серед безробітних була у Шумському (86,6%), Бучацькому (85,2%), Тернопільському (85,0%), Борівському (83,3%) та Підволочиському (79,7%) районах.[4:11]

За станом на 1 січня 2005 року на обліку в центрах зайнятості перебувало 48044 безробітних, що на 6205 чол. або 14,8% більше, ніж на відповідну дату минулого року (41839 чол.), що становить 7,9% від кількості працездатного населення області в працездатному віці.

Основними причинами, що призвели до збільшення обсягів зареєстрованого безробіття є:

- проведення активної широкомасштабної інформаційно-роз'яснювальної роботи державної служби зайнятості у засобах масової інформації;

- низький рівень заробітної плати, особливо у сільському господарстві;

- недосконалість законодавчої бази стосовно умов визначення безробітними селян.[4:12]

З метою підвищення рівня соціального захисту незайнятого населення на ринку праці та якомога швидшого повернення його до продуктивної трудової діяльності основна увага приділяється реалізації заходів активної політики зайнятості. У 2004 році обласною службою зайнятості забезпечення виконання завдань, визначених програмою зайнятості населення, збережено тенденцію до нарощування обсягів надання соціальних послуг незайнятому населенню.

Основною ж умовою позитивних зрушень на ринку праці є формування оптимальних умов для розвитку середнього та малого підприємництва та створення додаткових робочих місць.

Література

1. Петюх В. М. "Ринок праці та зайнятість". Навчальний посібник. – К.: МАУП, 1997. – 120с.
2. Економіка ринків праці: Навчальний посібник./ за ред. Горілий А. Г. – Тернопіль: Видавництво Карп'юка, 1999. – 156с.
3. Основи економічної теорії: політ економічний аспект/ за ред. І. Н. Климка, В. П. Несторенка. – К.: Вища шк., 1994. – 556с.
4. Стан ринку праці Тернопільської області у 2004 році.(Тернопільський обласний центр зайнятості).

Тарас Янковський
наук. керівник – проф. *Й.М. Свинко*

ВІДОБРАЖЕННЯ ПРИРОДНИХ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ УМОВ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО РАЙОНУ У ГЕОГРАФІЧНИХ НАЗВАХ

Життя людини тісно пов'язане із різноманітними місцями, які позначаються за допомогою особливих слів – топонімів. Уся сума географічних назв створювалася протягом багатьох століть. Одні з них збереглися до наших днів, пройшовши крізь роки, інші під впливом часу зникли із вжитку. Вивченням географічних назв займається наука топоніміка. Перша частина цього слова походить від грецького "топос" – місцевість, а друга – також від грецького "онома" – ім'я.

Будь-яка географічна назва має свій смисл, своє значення. І хоча переважна їх більшість виникла стихійно, проте зовсім не випадково: беззмстовних топонімів не має. Однак розгадати значення багатьох з них не так легко. Тому вчені-топонімісти проводять багаторічні клопіткі дослідження, звертаючись до здобутків історії, мовознавства, географії, етнографії, археології та інших наук.

Топонімія краю складалася поступово, протягом тривалого часу і має довгу складну історію, вкриту серпанком таємниці. Вона увібрала в себе різні характеристики природних об'єктів: багато назв мають в основі особливості рельєфу України (ороніми), походять від назв водних об'єктів (гідроніми), назв тварин (зооніми) та рослин (фітоніми), які населяли нашу землю на час появи поселень. Частина назв – це свідчення історичних подій, прикмети суспільного життя народу, виробництва, торгівлі, побуту.

Залишили в назвах поселень пам'ять про себе ті племена і народи, які проходили через нашу землю або жили на ній певний час чи були нашими сусідами. Так, окремі назви служать вагомим матеріалом чи деталлю до вивчення географії, історії, мовознавства, археології та інших наук.

Через назву можна довідатися, що приваблювало переселенців, що для них було